

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 581/2021-54

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom JUDr. Jozefom Pojďákom, Sv. Cyrila a Metoda 12, Nová Dedinka, IČO 30 849 551, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 5 Tost 45/2021 zo 16. augusta 2021 takto

rozhodol:

1. Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 5 Tost 45/2021 zo 16. augusta 2021 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa nebyť stíhaný a pozbavený osobnej slobody inak, ako z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon, podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 5 ods. 1 písm. c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 5 Tost 45/2021 zo 16. augusta 2021 **sa zrušuje**.
3. Najvyšší súd Slovenskej republiky **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **460,90 eur** na účet jeho právneho zástupcu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Ústavnej sťažnosti vo zvyšnej časti **nevyhovuje**.

Odôvodnenie:

I.

Skutkové východiská

1. Sťažovateľ sa v ústavnej sťažnosti doručenej Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 14. septembra 2021 domáha vyslovenia porušenia svojich práv zaručených v čl. 17 ods. 1, 2 a 5 a čl. 50 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 5 ods. 1 písm. c) a čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „sťažnostný súd“) č. k. 5 Tost 45/2021 zo 16. augusta 2021 (ďalej len „napadnuté uznesenie“). Sťažovateľ žiada, aby

ústavný súd vyslovil porušenie uplatnených základných práv, zrušil napadnuté uznesenie a aby ho prepustil na slobodu. Súčasne sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd odložil vykonateľnosť napadnutého uznesenia a priznal mu náhradu trov konania, ktorú je najvyšší súd povinný vyplatiť do 15 dní od právoplatnosti nálezu ústavného súdu na účet jeho právneho zástupcu.

2. Z ústavnej sťažnosti, napadnutého uznesenia a ďalších príloh vyplýva nasledovný stav vecí:

3. Uznesením vyšetrovateľa Národnej kriminálnej agentúry, odboru Západ (ďalej len „vyšetrovateľ“) pod ČVS: PPZ-7/NKA-BA4-2021 zo 4. augusta 2021 bolo začaté trestné stíhanie a zároveň sťažovateľovi vznesené obvinenie pre zločin prijímania úplatku podľa § 329 ods. 1 Trestného zákona. Sťažovateľ mal v roku 2017 po niekoľkých stretnutiach s prezidentom finančnej správy [REDAKOVANÉ] k legislatívnemu procesu v súvislosti so zavedením projektu e-Kasa od firmy [REDAKOVANÉ], pre finančnú správu požiadať prostredníctvom obvineného [REDAKOVANÉ] od obvineného [REDAKOVANÉ] „za intenzívne zainteresovanie sa do úspechu zavedenia legislatívnej zmeny“ úplatok v celkovej sume 120 000 eur, ktorý mu bol obvineným [REDAKOVANÉ] v roku 2017 aj odovzdaný.

4. Prokurátor Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (ďalej len „prokurátor“) podal 5. augusta 2021 návrh na vzatie sťažovateľa do väzby z dôvodu uvedeného v § 71 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku. Špecializovaný trestný súd rozhodol uznesením č. k. 12 Tp 14/2021 zo 7. augusta 2021 (ďalej len „uznesenie špecializovaného trestného súdu“) podľa prvej vety § 72 ods. 3 Trestného poriadku o nevzatí sťažovateľa do väzby.

5. Proti uzneseniu špecializovaného trestného súdu podal prokurátor podľa § 83 ods. 2 Trestného poriadku sťažnosť. Najvyšší súd na podklade sťažnosti podľa § 194 ods. 1 písm. a) a ods. 2 Trestného poriadku uznesenie špecializovaného trestného súdu zrušil a podľa § 71 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku vzal sťažovateľa do väzby. Väzbu sťažovateľa najvyšší súd podľa § 80 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku nenahradil dohľadom probačného a mediačného úradníka.

6. Dôvodnosť trestného stíhania považoval najvyšší súd rovnako ako špecializovaný trestný súd za danú.

7. Dôvodnosť väzby najvyšší súd založil na závažnosti korupčnej trestnej činnosti, ktorú mal sťažovateľ páchať ako štátny tajomník Ministerstva financií Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo financií“) vysokou sumou úplatku prijatého za podporu a presadzovanie legislatívnej zmeny. Dôvodnú obavu z nedovoleného pôsobenia na nemenovaných svedkov videl najvyšší súd v charaktere „vzťahu obvineného k týmto osobám, ktorý vyplýva z jeho predošlého niekoľkoročného pôsobenia na Ministerstve financií SR..., z ktorého treba objektívne odvodiť určitý vzťah k týmto osobám vyplývajúci z daného pôsobenia obvineného na vysokej funkcii na ministerstve, pričom súd nemôže poznať bližšie charakter vzťahov obvineného k týmto osobám, ktorý môže byť aj indiferentný či negatívny, čo by reálne eliminovalo možnosť pôsobenia na takú osobu obvineným, avšak vzhľadom k tomu, že predmetom trestného stíhania je trestná činnosť, ktorú mal obvinený spáchať vo funkcii štátneho tajomníka ministerstva formou prijatia úplatku vo vysokej sume..., je nevyhnutné, aby sa minimalizovala akákoľvek možnosť zasahovania obvineného do procesu dokazovania nedovoleným pôsobením na dané osoby“. Podľa názoru najvyššieho súdu vzhľadom na počiatočné štádium väzobného stíhania postačovalo „rámcové vymedzenie okruhu daných osôb“, na ktoré by mohol sťažovateľ nedovolené pôsobiť. Zároveň najvyšší súd zdôraznil potrebu vypočutia [REDAKOVANÉ], ktorá pôsobila ako druhá štátna tajomníčka na ministerstve financií

v rovnakom čase ako sťažovateľ, ako aj ďalších osôb, ktoré sa podieľali na príprave súvisiacej legislatívnej zmeny.

8. S poukazom na potrebu doloženia obvinených [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] po vznesení obvinenia najvyšší súd uviedol, že „je možné dôvodne predpokladať aj možnosť prípadného pôsobenia obvineného [REDAKOVANÉ] na týchto spoluobvinených, aby svoje predošlé výpovede modifikovali v jeho prospech. Na druhej strane však treba uviesť, že sťažnostný súd uvedené uvádza skôr z pohľadu objektívnosti a úplnosti a nepredpokladá, že obvinený [REDAKOVANÉ] aj vzhľadom na širokú publicitu a sledovanosť danej trestnej veci by pristúpil k takému konaniu vo vzťahu k týmto spoluobvineným odhladnuc od toho, že tú skutočnosť, že títo dvaja spoluobvinení neboli vypočutí po vznesení obvinenia pred podaním návrhu na vzatie obvineného do väzby, resp. doteraz, nie je možné v zásade dávať za vinu obvinenému [REDAKOVANÉ]“.

9. Najvyšší súd nepristúpil k nahradeniu väzby podľa § 80 a § 81 Trestného poriadku, a to s poukazom na druh, charakter a závažnosť vyšetrovanej trestnej činnosti, ako aj na zistený dôvod kolúzneho väzby.

II.

Argumentácia sťažovateľa

10. Sťažovateľ identifikuje porušenie svojich základných práv v prvom rade v nedostatku dôvodnosti vzneseného obvinenia. Obvinenie mu bolo vznesené nezákonne, na základe ničím nepreverených výpovedí dvoch spolupracujúcich obvinených („kajúcnikov“). Najvyšší súd podľa názoru sťažovateľa *«založil v právnom štáte absolútne neprípustný precedens, kedy na obvinenie osoby a jej následné vzatie do väzby postačuje úplne izolovaná, žiadnymi ďalšími dôkazmi nepotvrdená a ničím neverifikovaná výpoveď kajúcnikov, u ktorých nemožno bez dôsledného preverenia ich výpovedí vylúčiť, že svoju výpoveď „obchodujú“ za svoju beztrestnosť, neväzobné stíhanie, resp. zníženie trestu a OČTK až následne, v rozpore s ustanovením § 2 ods. 10 Trestného poriadku v čase, keď je osoba vo väzbe, dôveryhodnosť a pravdivosť pochybných výpovedí dokazovaním overujú. Takýto postup sťažnostného súdu legitimizuje používanie prostriedkov policajného štátu a zneužívanie väzby ako vyšetrovacej metódy a sankcie v rozpore s jej účelom. Ustálená judikatúra Ústavného súdu SR a ESRP obmedzenie osobnej slobody jednotlivca jeho väzobným stíhaním za tých okolností a podmienok, ako k tomu došlo v prípade sťažovateľa, nepozná, a to nepochybne predovšetkým z dôvodu, že takýmto spôsobom (obvinenie bez akýchkoľvek dôkazov iba na podklade ničím neoverených a žiadnymi materiálnymi dôkazmi nepotvrdených výpovedí kajúcnikov) možno inštitútom väzby obmedziť osobnú slobodu prakticky kohokoľvek a tým efektívne likvidovať nominantov politickej opozície tak, ako k tomu došlo práve v prípade sťažovateľa.»*

11. Sťažovateľ je toho názoru, že pozbavenie osobnej slobody nie je dostatočne odôvodnené. Sťažnostný súd sa nevysporiadal s relevantnými námietkami, ktoré sťažovateľ objektivizoval vo vyjadrení k sťažnosti prokurátora proti uzneseniu špecializovaného trestného súdu. Napadnuté uznesenie je podľa názoru sťažovateľa plne „justičnej vaty“ a právnych floskúl.

12. Podľa sťažovateľa *„absolútne arbitrárne sú závery o existencii dôvodov kolúzneho väzby, ktoré sťažnostný súd opiera o dlhoročné pôsobenie sťažovateľa na pozícii štátneho tajomníka, pretože*

sťažnostný súd uvedené konštatuje bez toho, aby uviedol konkrétne skutočnosti správania sa sťažovateľa jednak v minulosti, jednak po tom, ako sa sťažovateľ už mesiac pred svojím obvinením o skutočnostiach, ktoré sú mu kladené za vinu, dozvedel medializovaním výpovedí kajúcnikov [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ], a v neposlednom rade v priebehu desiatich dní po jeho prepustení sudcom pre prípravné konanie na slobodu, ktoré by nasvedčovali čo i len v hypotetickej rovine či v rovine indícií jeho kolúznemu jednaniu. Flagrantným porušením zásady neverejnosti prípravného konania orgánmi činnými v trestnom konaní únikom výpovedí spolupracujúcich obvinených, ktoré boli podkladom pre vznesenie obvinenia sťažovateľovi, vznikla situácia, kedy o tvrdeniach kajúcnikov proti sťažovateľovi mal vedomosť nie len sťažovateľ, ale prakticky celá verejnosť, pretože boli rozsiahlo medializované. Už približne jeden mesiac pred vznesením obvinenia sťažovateľovi sa teda dostali na verejnosť informácie (denník N, aktuality.sk a iné médiá) o vypočúvaní obvineného [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] pričom vo zverejnených informáciách z výsluchov bolo spomenuté aj meno sťažovateľa, pričom sťažovateľ dokonca médiám poskytol svoju reakciu na medializované tvrdenia. Napriek týmto skutočnostiam sťažovateľ preukázateľne nepodnikol žiadne také kroky, ktoré by vytvárali obavu z ovplyvňovania svedkov, znalcov, spoluobvinených alebo iných potenciálnych kolúzných aktivít... sťažovateľ mal odo dňa medializácie skutočností z prípravného konania dostatok času na to, aby konal kolúzne, preukázateľne tak však nekonal. Rovnako to platí aj od momentu jeho prepustenia zo zadržania sudcom pre prípravné konanie dňa 07.08.2021 do dňa jeho vzatia do väzby, pretože sťažovateľ sa úplne izoloval od spoločnosti s výnimkou dvoch stretnutí s obhajcom, návštevy lekára a notára, sa v danom medziobdobí preukázateľne venoval výlučne svojej rodine s dvoma maloletými deťmi.“. Sťažovateľ ďalej poukazuje na nedostatok konkrétnej a arbitrárnej napadnutého uznesenia, pokiaľ ide o poukaz na charakter, povahu a závažnosť trestnej činnosti.

13. Nasledujúce argumentačné línie sa upínajú na nedostatok odôvodnenia napadnutého uznesenia, pokiaľ ide o nahradenie väzby. Sťažovateľ v tejto súvislosti poukazuje na deficit dôvodov nenahradenia väzby a formalistický prístup najvyššieho súdu. Podľa mienky sťažovateľa sťažnostný súd v predmetnej veci opomenul realizovať test proporcionality väzobného stíhania, čím zasiahol do jeho základných práv a slobôd.

14. V ďalšom obsahu ústavnej sťažnosti sťažovateľ, formulujúc názor, podľa ktorého legitimitu väzby „možno vyvodit' výlučne na základe odôvodnenej obavy z marenia trestného konania“, namietka, že „všetky skutočnosti, na ktoré vo svojej argumentácii poukazuje sťažovateľ, obavu z kolúzneho jednania alebo pokračovania v trestnej činnosti sťažovateľom úplne vylučujú“.

III.

Vyjadrenie najvyššieho súdu, replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie najvyššieho súdu:

15. Ústavný súd po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie požiadal najvyšší súd o vyjadrenie. Najvyšší súd sa vyjadril k ústavnej sťažnosti listom č. k. KP 3/2021-488 z 8. novembra 2021 prostredníctvom podpredsedníčky súdu a predsedu senátu.

16. Predseda senátu najvyššieho súdu v úvode svojho vyjadrenia vyjadril presvedčenie o dostatočnosti odôvodnenia napadnutého uznesenia, pretože «napadnuté uznesenie je podrobne

odôvodnené z pohľadu formálnych a materiálnych podmienok väzby a ohľadom posudzovania možnosti nahradenia väzby. Pokiaľ sťažovateľ používa také výrazy ako napadnuté uznesenie je „plné nič nehovoriacej justičnej vaty“, nič nehovoriace frázy a právne floskuly“ s tým, že podsúva názor, že sťažnostný súd si mal stanoviť cieľ vziať sťažovateľa do väzby a tomuto cieľu ignoráciou faktov a ľahostajnosťou ku skutkovému stavu prispôsobuje svoje špekulácie a hypotézy, tak také tvrdenie jednoznačne odmietam...».

17. Pokiaľ ide o vznesenie obvinenia sťažovateľovi, z vyjadrenia predsedu senátu najvyššieho súdu vyplýva: «Vznesenie obvinenia na základe výpovedí spolupracujúcich osôb - na stranách 9, 11 a 12 napadnutého uznesenia Najvyšší súd SR uviedol skutočnosti, pre ktoré považoval výpovede spoluobvinených [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] za relevantné. Poukazujem na skutočnosť, že ide o trestné stíhanie korupčnej trestnej činnosti, pre ktorú je špecifickým, že v absolútnej väčšine prípadov okrem osôb zainteresovaných na korupcii, nie je prítomný iný svedok či zistiteľný bezodkladne iný dôkaz, ktorým by bolo možné podozrenie z korupcie preveriť s následkom potvrdenia či vyvrátenia takého podozrenia. Pokiaľ sťažovateľ uvádza výrazy ako „efektívne likvidovanie nominantov politickej opozície“, tak spoluobvinení [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] podľa nimi uvádzaných skutočností boli vo funkciách, resp. mali podnikat' s osobami s rovnakým politickým zázemím ako sťažovateľ, takže pokiaľ uvádzajú skutočnosti vyplývajúce z poznatkov získaných z ich vlastnej činnosti, tak uvedené tvrdenie sťažovateľa je nelogické a protirečivé.»

18. Podľa najvyššieho súdu, ak sťažovateľ «uvádza, že sa Najvyšší súd SR nevysporiadal s relevantnými námietkami sťažovateľa ohľadom jeho vyjadrenia k sťažnosti prokurátora, tak k týmto sa priebežne vyjadril v napadnutom uznesení svojimi závermi, ku ktorým došiel (napr. ohľadom namietania vznesenia obvinenia na základe výpovedí spolupracujúcich osôb), ako aj výslovne k niektorým z nich (napr. na strane 10 k tvrdeniu, že v čase prijatia úplatku bol legislatívny proces už ukončený, na strane 14 ohľadom osôb, ktoré majú byť v konaní vypočuté) a ďalšie sú uvedené v závere napadnutého uznesenia a teda uvedené tvrdenie je nepravdivé... pokiaľ sťažovateľ spochybňuje zistenia Najvyššieho súdu SR v napadnutom uznesení ohľadom toho, ktorým zákonom mal byť zavedený systém eKasa do zákona č. 298/2008 Z. z. a pritom opäť používa také expresívne výrazy ako „diskvalifikuje napadnuté uznesenie“, „svedčí o povrchnosti skúmania“, „či už laxnosťou alebo zo zlého zámeru“ (obdobne sa vyjadroval v konaní týkajúcom sa napadnutého uznesenia, vtedy vo vzťahu k prokurátorovi), tak uvedené zistenie v napadnutom uznesení má základ v listinách založených v spise a oboznámených na verejnom zasadnutí Najvyššieho súdu SR a týmto sa spochybnila základná obrana sťažovateľa, že v čase, kedy mal prijať úplatok, bol už legislatívny proces ohľadom danej zmeny zákona ukončený. Pokiaľ sťažovateľ uvádza, že je neprípustné, aby závery o existencii dôvodného podozrenia zo spáchania trestného činu opieral sťažnostný súd o tvrdenia o nadobudnutí dvoch bytov rodičmi sťažovateľa v roku 2019 a spájal ich s prijatím úplatku bez toho, aby na to nadväzovala vysvetľujúca argumentácia, tak uvádzam, že v napadnutom uznesení bolo iba konštatované zistenie vyplývajúce z vyšetrovacieho spisu, že orgány činné v trestnom konaní vzhľadom na podozrenie z prijatia úplatku v pomerne vysokej sume 120 tis. eur, začali preverovať finančné zázemie sťažovateľa a jemu blízkych osôb a z prvotných zistení vyplynulo, že jeho rodičia si kúpili v roku 2019 dva byty v Bratislave, na ktoré sa neviažu žiadne ťarchy. Keďže išlo o prvotné zistenie, logicky z toho vyplýva, že by to malo byť následne predmetom ďalšieho dokazovania v trestnom konaní.»

19. Vo vzťahu k existencii dôvodov väzby podľa § 71 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku najvyšší súd v predmetnom vyjadrení zdôraznil, že „na str. 13 až 15 napadnutého uznesenia sú podrobne uvedené konkrétne skutočnosti, z ktorých Najvyšší súd SR odvodil existenciu dôvodnej obavy z kolúzneho konania u obvineného a s názorom sťažovateľa o arbitrárnosti sa nestotožňujem. To, že výpovede spoluobvinených [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] mali byť zverejnené v médiách ešte skôr ako bolo vznesené obvinenie sťažovateľovi, nemá vplyv na to, že u sťažovateľa bol zistený kolúzny dôvod väzby a tento sa viazal vo vzťahu aj k iným osobám. Pritom samotná skutočnosť, že u sťažovateľa nebolo zistené kolúzne správanie do vznesenia obvinenia, nie je určujúca, keďže dovtedy nebol fakticky v takej situácii, aby bolo nutné na niekoho pôsobiť. Opäť pokiaľ sťažovateľ poukazuje na nedostatok konkrétosti a arbitrárnosť napadnutého uznesenia z pohľadu poukázania na charakter, povahu a závažnosť stíhanej trestnej činnosti, tak uvádzam, že tieto boli konkretizované na strane 13 napadnutého uznesenia tým, že malo ísť o prijatie úplatku štátnym tajomníkom (po ministrovi funkčne najvyššia pozícia na ministerstve) vo vysokej sume 120 tis. eur (cca 120 násobok vtedajšej priemernej mzdy zamestnanca v hospodárstve SR) od zástupcu súkromnej obchodnej spoločnosti za presadzovanie a podporu prijatia legislatívnej zmeny, ktorá bola určujúca na uskutočnenie projektu touto obchodnou spoločnosťou.“.

20. Pokiaľ ide o nenahradenie väzby sťažovateľa miernejším opatrením, predseda senátu uviedol, že „boli v napadnutom uznesení opäť uvedené konkrétne skutočnosti, prečo by nahradenie väzby nebolo v tomto prípade dostatočné, a to samotné prvotné štádium trestného konania, zistený kolúzny dôvod väzby, resp. záujem na riadnom vyšetrení veci bez nedovoleného zasahovania sťažovateľa a druh, charakter a závažnosť stíhanej trestnej činnosti vzhľadom na podozrenie z prijatia úplatku v sume 120 tis. eur štátnym tajomníkom ministerstva ohľadom legislatívnej zmeny. Opätovne pokiaľ sťažovateľ uvádza, že Najvyšší súd SR opomenul realizovať test proporcionality väzobného stíhania u sťažovateľa, tak ide o zavádzajúce tvrdenie a už z vyššie uvedeného je zrejmé, že na viacerých miestach napadnutého uznesenia bola zásada proporcionality posudzovaná (výslovne na jeho strane 18). Legitímny cieľ väzobného stíhania sťažovateľa vyplýval z obsahu napadnutého uznesenia a je ním zabránenie sťažovateľovi mariť objasňovanie skutočností závažných pre trestné stíhanie pri podozrení zo závažnej korupčnej trestnej činnosti, ku ktorej malo dôjsť vo funkcii štátneho tajomníka Ministerstva financií SR.“.

21. Podpredsedníčka najvyššieho súdu sa s vyjadrením predsedu senátu v plnom rozsahu stotožnila. Nad rámec predmetného vyjadrenia považovala za potrebné zdôrazniť, že v súlade s dlhodobo ustálenou rozhodovacou praxou nielen najvyššieho súdu, ale i ústavného súdu platí, že pri rozhodovaní o väzbe všeobecné súdy neposudzujú dôkaznú situáciu z hľadiska dôvodnosti trestného stíhania s konečnou platnosťou ako pri rozhodovaní o vine a treste, ale „len“ v rozsahu, či dovtedy zhromaždené dôkazy a z nich získané skutočnosti sú spôsobilé presvedčiť objektívneho nezávislého pozorovateľa, že obvinený sa mohol dopustiť trestného činu, ktorý sa mu kladie za vinu. Takýto obmedzený prieskum sa uplatní aj v situácii, ak sa obvinenie opiera o výpovede tzv. „kajúcnikov“.

22. V nadväznosti na uvedené podpredsedníčka najvyššieho súdu dodala, „že ak je aj podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva možné pri zachovaní osobitnej obozretnosti o takéto výpovede oprieť i rozhodnutie o vine, a to dokonca aj vtedy, keď je odsúdenie založené v určujúcej miere práve na výpovedi takéhoto svedka (pozri uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky z 9. januára 2019, sp. zn. III. ÚS 11/2019, bod 22 a v ňom citovanú judikatúru Európskeho súdu

pre ľudské práva), o to viac je o ne možné oprieť záver o dôvodnosti trestného stíhania, a teda aj rozhodnutie o väzbe, zvlášť v počiatočnom štádiu konania. Najvyšší súd sa pritom s námietkami voči dôvodnosti trestného stíhania sťažovateľa založenými na spochybňovaní výpovedí tzv. kajúcnikov, ktorí v jeho trestnom konaní vystupujú ako spoluobvinení, podľa mňa náležite vysporiadal, a to v rozsahu zodpovedajúcom rozhodnutiu o vzatí do väzby a danej (počiatočnej) fáze trestného stíhania (pozri najmä s. 11 a 12 ústavnou sťažnosťou napadnutého uznesenia).“.

23. Podpredsedníčka najvyššieho súdu v závere svojho vyjadrenia navrhla, aby ústavný súd z uvedených dôvodov ústavnej sťažnosti sťažovateľa nevyhovel.

III.2. Replika sťažovateľa:

24. Sťažovateľ sa v podaní z 23. novembra 2021 pridržal podanej ústavnej sťažnosti a tam prezentovaných sťažnostných argumentačných línií. Podotkol, že vzhľadom na znenie vyjadrenia sťažnostného súdu sa utvrdil v dôvodnosti ústavnej sťažnosti.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

25. Väzba je jedným z najzávažnejších zásahov do osobnej slobody a práv obvineného (m. m. napr. III. ÚS 26/01, III. ÚS 33/2021). Ústavný súd už vo viacerých rozhodnutiach zdôraznil, že jeho právomoc na rozhodovanie vo väzobných veciach predpokladá výlučne skúmanie toho, či sa v konaní pred väzobnými súdmi dodržali ústavno-procesné princípy takeého obmedzenia osobnej slobody, akým je väzba obvineného (m. m. napr. I. ÚS 147/09, II. ÚS 94/2012, III. ÚS 33/2021).

26. V týchto súvislostiach ústavný súd zdôrazňuje, že zákonnosť väzby musí byť riešená nielen s poukazom na konkrétne ustanovenia Trestného poriadku, ale aj na znenie dohovoru, všeobecné zásady v ňom obsiahnuté a tiež na účel obmedzení, ktoré pripúšťa čl. 5 ods. 1 dohovoru. V zmysle čl. 5 ods. 4 dohovoru je osoba vo väzbe oprávnená na preskúmanie procesných a hmotných podmienok, ktoré sú podstatné pre „zákonnosť“ tejto väzby v zmysle dohovoru [napr. rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vo veci Brogan and Others v. Anglicko z 29. 11. 1988, séria A, č. 154-B, bod 65; a rozsudok ESLP vo veci Jecius v. Litva, bod 100].

27. Na vzatie obvineného do väzby musí okrem iného existovať aj tzv. dvojité materiálne predpoklad vzatia do väzby, a to (i) dôvodnosť obvinenia a (ii) dôvodnosť väzby (m. m. napr. III. ÚS 29/2015, III. ÚS 356/2018, III. ÚS 33/2021, IV. ÚS 254/2020).

28. Pokiaľ ide o dôvodnosť obvinenia (materiálnu podmienku vzatia do väzby), ústavný súd považuje za potrebné pripomenúť, že pri porušení čl. 5 ods. 1 písm. c) dohovoru sa v súlade s judikatúrou ESLP uznáva, že „dôvodné podozrenie“ („*reasonable suspicion*“) treba považovať za dôležitú súčasť záruk každého proti jeho svojvoľnému zatknutiu alebo väzbe. Dôvodné podozrenie predpokladá existenciu faktov alebo informácií, ktoré by objektívnemu pozorovateľovi umožnili úsudok o tom, že konkrétna osoba mohla spáchať trestný čin, pričom jeho „dôvodnosť“ závisí vždy od všetkých okolností každého konkrétneho prípadu (rozsudok ESLP vo veci Fox, Cambell a Hartley v. Veľká Británia z 30. 8. 1990; m. m. tiež napr. I. ÚS 390/2020, II. ÚS 142/2020, IV. ÚS 171/03).

29. Východisko najvyššieho súdu, v zmysle ktorého výpoveď spolupracujúcich obvinených („kajúcnikov“) je na samotný procesný úkon vznesenia obvinenia sťažovateľovi postačujúca, ústavný súd nevníma ako ústavne problematické. Dôvodom sú konkrétne skutkové okolnosti posudzovanej veci a nepresvedčivá skutková argumentácia o časových súvislostiach prijímania novelizačnej zmeny zavádzajúcej systém e-Kasa, ktorou sa sťažovateľ pokúša spochybníť dôvodnosť vzneseného obvinenia.

30. Ďalej ústavný súd podotýka, že najvyšší súd v odôvodnení napadnutého uznesenia poukázal na charakter korupčnej trestnej činnosti, výšku tvrdeného úplatku a závažnosť konania obvineného (presadzovanie legislatívnej zmeny). Takéto vysvetlenie dôvodnosti vedeného trestného stíhania sa ústavnému súdu javí ako ústavne udržateľné. Nemožno sa stotožniť s názorom sťažovateľa, že dôvodnosť spáchania skutku je mimoriadne nízka. Argumentačné línie najvyššieho súdu treba podľa názoru ústavného súdu interpretovať v celkovom kontexte, ktorého obsah, ako už bolo poznamenané, ilustruje závažnosť vyšetrovanej trestnej činnosti dostatočne konkrétnym spôsobom. V týchto intenciách ústavný súd poukazuje na svoju ustálenú judikatúru. V nej opakovane vyslovil, že pri rozhodovaní o väzbe obvineného sa nerozhoduje o jeho vine, resp. nevine, ale sa posudzuje len to, či sú v danom štádiu trestného konania vo vzťahu k osobe obvineného zistené skutočnosti dostatočne odôvodňujúce podozrenie zo spáchania skutku, keď hĺbkové hodnotenie dôkazov je vyhradené rozhodovaniu vo veci samej a nasleduje zásadne po ukončení dokazovania (m. m. napr. II. ÚS 259/2019, II. ÚS 112/2020, II. ÚS 337/2020). Ústavný súd teda konštatuje, že právne závery objektivizované v odôvodnení napadnutého uznesenia, pokiaľ ide o dôvodnosť vedeného trestného stíhania a so zreteľom na štádium trestného konania, korešpondujú so skutkovými zisteniami. Tieto skutkové zistenia nie sú výsledkom svojvôle, ale komplexného zhodnotenia všetkých skutkových okolností významných pre rozhodovanie o väzobnej otázke. Majú totiž logickú podobu, pričom jednotlivé argumenty sú jasne vysvetlené a súčasne dostatočne zrozumiteľné.

31. Ústavný súd vo vzťahu k dôvodnosti vedeného trestného stíhania uzatvára, že najvyšší súd sa posúdením sťažovateľovej väzobnej veci zaoberal dostatočne, náležite a primerane. V tejto časti teda ústavný súd vyhodnotil sťažnostnú argumentáciu ako nedôvodnú.

32. Pokiaľ ide o dôvodnosť väzby sťažovateľa, ústavný súd poukazuje na čl. 17 ústavy, z ktorého vyplýva neodmysliteľná súvislosť medzi väzobným dôvodom uvedeným v zákone a rozhodnutím súdu o vzatí do väzby. Zákonnosť väzby je nevyhnutne determinovaná skutkovými okolnosťami, ktoré by svojou podstatou mali byť nosnými dôvodmi na uplatnenie vhodného zákonného ustanovenia. S touto konštatáciou úzko súvisí aj obsah základných práv vyplývajúcich z čl. 17 ods. 1, 2, 3 a 5 ústavy, ktorého súčasťou je aj oprávnenie konkrétnej osoby na preskúmanie okolností svedčiacich pre a proti väzbe, ale zároveň aj povinnosť súdu rozhodnúť na základe konkrétnych skutočností, a nie na základe abstraktnej úvahy (m. m. napr. III. ÚS 271/07, III. ÚS 177/08, III. ÚS 285/2010, III. ÚS 33/2021, IV. ÚS 301/2011). Závery väzobných súdov teda musia byť preskúmateľné, pričom základným predpokladom preskúmateľnosti je dostatok dôvodov, ich jasná formulácia a priradenie týchto dôvodov ku konkrétnym okolnostiam posudzovanej väzobnej veci (m. m. napr. IV. ÚS 171/03).

33. Predpokladom umožňujúcim vydať rozhodnutie o vzatí obvineného do väzby je existencia kvalifikovanej obavy, ktorá musí byť odôvodnená. Dôvodnosť obavy musí spočívať buď v konaní obvineného alebo v ďalších konkrétnych skutočnostiach. Dôvodnosť obavy zároveň musí byť späť

s niektorou z činností uvedených v § 71 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku. Z povahy Trestným poriadkom požadovanej kvality dôvodnosti obavy vyplýva, že táto nemôže byť všeobecná alebo abstraktná (teda nezávislá od skutkových okolností danej veci), ale musí mať svoj pôvod, musí vyplývať, alebo byť vyvolaná buď konaním obvineného, alebo ďalšími konkrétnymi skutočnosťami majúcimi vzťah k obvinenému alebo súvisiacimi s konkrétnym trestným stíhaním. Samotná existencia, dôvodnosť a obsah obavy musia byť pritom v odôvodnení rozhodnutia o vzatí do väzby vyjadrené vo vzťahu k obvinenému dostatočne určito a zrozumiteľne (m. m. napr. I. ÚS 452/2020, III. ÚS 347/2021).

34. Ústavný súd prisvedčuje tvrdeniu sťažovateľa o nedostatočnosti odôvodnenia napadnutého uznesenia vo vzťahu k existencii dôvodu väzby podľa § 71 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku. Argumentácia najvyššieho súdu sa ústavnému súdu javí vo viacerých aspektoch ako nezrozumiteľná, vnútorne protirečivá a nekonzistentná.

35. Pokiaľ ide o vecné možnosti potenciálneho „kolúzneho“ pôsobenia sťažovateľa, najvyšší súd na jednej strane vzhliadol existenciu dôvodnej obavy z takéhoto postupu s poukazom na charakter sťažovateľovho vzťahu k domnelým adresátom nedovoleného pôsobenia. Tento pomer vyplynul podľa názoru najvyššieho súdu z viacročného pôsobenia sťažovateľa na ministerstve financií. Najvyšší súd však charakter týchto vzťahov nijako nešpecifikuje, podotýka, že ho nepozná, dokonca uvádza, že tento „... môže byť aj indiferentný či negatívny, čo by reálne eliminovalo možnosť pôsobenia na takú osobu obvineným...“. S ohľadom na uvedené vyznieva odôvodnenie napadnutého uznesenia tak, že na jednej strane je síce u sťažovateľa prítomná obava z nedovoleného správania, na druhej strane však najvyšší súd zjavne nedokáže identifikovať ani len okruh osôb pôsobiacich na ministerstve financií, ktorých vypočutie by prichádzalo do úvahy, toľko nie okruh osôb náchylných byť adresátmi „kolúzneho“ vplyvu sťažovateľa.

36. K poukazu najvyššieho súdu na nevyhnutnosť vypočutia bývalej štátnej tajomníčky ministerstva financií [REDAKOVANÉ] ústavný súd podotýka, že potreba vypočutia svedka je obvyklou procesnou situáciou, ktorá sama osebe nezakladá dôvod väzby podľa § 71 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku, čo potvrdil i samotný najvyšší súd v odôvodnení na strane 13 napadnutého uznesenia. Navyše, najvyšší súd nijako neidentifikuje dôvod (pôvod) možností nedovoleného pôsobenia sťažovateľa práve na [REDAKOVANÉ].

37. Z hľadiska časových možností nedovoleného pôsobenia sťažovateľa najvyšší súd prezentuje názor o pretrvávajúcej predmetnej obavy v tom smere, aby spoluobvinení nemodifikovali svoje predošlé výpovede týkajúce sa sťažovateľa v jeho prospech. Jedným dychom však dopĺňa, že predošlú reálnu možnosť vykonávania takéhoto pôsobenia v čase od medializácie predmetnej veci do vydania napadnutého uznesenia sťažovateľ ani náznakom nevyužil. Hoci na jednom mieste napadnutého uznesenia najvyšší súd upriamuje pozornosť na podstatnú zmenu okolností odôvodňujúcu obavu z následného „kolúzneho“ vplyvu sťažovateľa, ktorá spočíva v začatí trestného stíhania a vznesení obvinenia sťažovateľovi, na inom mieste dodáva, že „... uvedené uvádza skôr z pohľadu objektívnosti a úplnosti a nepredpokladá, že obvinený [REDAKOVANÉ] aj vzhľadom na širokú publicitu a sledovanosť danej trestnej veci by pristúpil k takému konaniu vo vzťahu k týmto spoluobvineným, odhliadnuc od toho, že tú skutočnosť, že títo dvaja spoluobvinení neboli vypočutí po vznesení obvinenia pred podaním návrhu na vzatie obvineného do väzby, resp. doteraz, nie je možné v zásade dávať za vinu obvinenému [REDAKOVANÉ]“. Podľa

názoru ústavného súdu je odôvodnenie napadnutého uznesenia aj v tomto aspekte nekonzistentné. Kvalita dôvodnosti obavy najvyššieho súdu z „kolúzneho“ správania sťažovateľa je v avizovanom časovom horizonte len abstraktná, pričom sa neupína na skutkové okolnosti konkrétneho prípadu. Bez ambície vstupovať na pole skutkových hodnotení patriacich všeobecným súdom, avšak v snahe vysvetliť vlastný kritický postoj k napadnutému uzneseniu, ústavný súd podotýka, že skutkové okolnosti danej veci skôr signalizujú absenciu predpokladu nedovoleného správania sťažovateľa (jeho správanie po medializácii predmetnej veci, resp. po jeho prepustení zo zadržania). Z hľadiska ústavnej kontroly sťažovateľovej väzby je tým podľa názoru ústavného súdu dôvodnosť predpokladu „kolúzie“ relevantne spochybnená, pričom jej potvrdenie by si vyžadovalo ďalšie dostatočne konkrétne okolnosti (skutočnosti). Iba poukaz na postavenie sťažovateľa vo funkčnej hierarchii úradu ministerstva financií je príliš všeobecný a hypotetický na to, aby v ústavnoprávnej rovine zásah do sťažovateľovej osobnej slobody ospravedlnil. Na jednej strane stojí totiž fakt správania sťažovateľa v čase, keď si už bol vedomý značného rizika obvinenia, no niet v ňom známok „kolúzie“ (čo nespochybňuje ani najvyšší súd), kým na strane druhej vystupuje postavenie sťažovateľa na ministerstve financií, v rámci ktorého si nepochybne vybudoval kontakty s mnohými tam pracujúcimi osobami, v dôsledku čoho by hypoteticky (najvyšší súd k tomu neuvádza žiadne konkrétnejšie formulované okolnosti) bolo možné predpokladať, že niektoré z týchto osôb by mohli vyšetrovanú trestnú činnosť sťažovateľa potvrdiť alebo vyvrátiť. Pritom však najvyšší súd sám naznačuje, že kvalita uvedených vzťahov vôbec nemusí garantovať objektivitu na účely trestného stíhania sťažovateľa. Na jednej strane teda istota (absencia kolúzie v minulosti), na druhej strane hypotetický predpoklad spochybnený samotným najvyšším súdom. K tomu ústavný súd dodáva, že z odôvodnenia napadnutého uznesenia nevyplýva žiaden poukaz na konanie sťažovateľa či ďalšie konkrétne skutočnosti majúce vzťah k sťažovateľovi alebo súvisiace s trestným stíhaním, ktorý by predpoklad dôvodu sťažovateľovej kolúznej väzby osvedčoval. Existencia, dôvodnosť a obsah obavy z nedovoleného pôsobenia nie sú v odôvodnení napadnutého uznesenia vyjadrené vo vzťahu k sťažovateľovi dostatočne určito a zrozumiteľne, čo je v rozpore s rozhodovacou praxou ústavného súdu (m. m. napr. I. ÚS 452/2020, III. ÚS 347/2021).

38. Ústavný súd s poukazom na už uvedené argumentačné línie vyhodnotil ústavnú sťažnosť vo vzťahu k existencii väzobného dôvodu podľa § 71 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku a tomu zodpovedajúcemu odôvodneniu napadnutého uznesenia ako dôvodnú. Pokiaľ ide o vecné i časové aspekty možnosti „kolúzneho“ pôsobenia sťažovateľa, ústavný súd, berúc do úvahy aj závery Ústavného súdu Českej republiky (m. m. napr. II. ÚS 347/96, III. ÚS 240/97), podotýka, že napadnuté uznesenie je založené na abstraktných dohadoch a hypotetických úsudkoch. O tom naostatok svedčí aj spôsob, akým je toto rozhodnutie odôvodnené. Ústavný súd za takýchto okolností dospel k presvedčeniu, že sťažovateľovo právo na osobnú slobodu bolo obmedzené neproporcionálne. Okolnosti jeho trestnej veci totiž odôvodňujú záver, že ako prevencia proti prípadnému mareniu objasňovania skutočností závažných pre trestné stíhanie mohli efektívne slúžiť nástroje zdôraznené v uznesení špecializovaného trestného súdu (informačno-technické prostriedky, operatívno-pátracia činnosť, všetko so zameraním na monitorovanie správania sťažovateľa), ktorých pôsobenie na osobnú slobodu sťažovateľa je neporovnateľne šetrnejšie než prísna kolúzna väzba.

39. Pokiaľ ide o nahradenie väzby sťažovateľa, ústavný súd permanentne pripomína, že obsahom základného práva podľa čl. 17 ústavy je aj oprávnenie trestne stíhanej osoby spočívajúce

v imperatíve, aby väzobný súd skúmal možnosti nahradenia väzby zárukou, sľubom alebo peňažnou zárukou. Ak sa všeobecný súd rozhodne vziať trestne stíhanú osobu do väzby, je nevyhnutné, aby rozhodnutie o nenahradení väzby založil na konkrétnych skutočnostiach, nie na abstraktnej úvahe (m. m. napr. III. ÚS 38/01, III. ÚS 115/08, III. ÚS 227/2020, III. ÚS 33/2021, III. ÚS 341/2021, III. ÚS 518/2021, III. ÚS 520/2021, III. ÚS 522/2021, III. ÚS 550/2021, III. ÚS 675/2021, IV. ÚS 207/07, IV. ÚS 650/2018, IV. ÚS 436/2021).

40. Ústavný súd v naznačených intenciách uvádza, že najvyšší súd založil záver o nemožnosti nahradenia väzby sťažovateľa na konštatovaní výlučne abstraktného (všeobecného) charakteru. Sťažnostný súd v odôvodnení napadnutého uznesenia upriamuje pozornosť na pôsobenie sťažovateľa vo funkcii štátneho tajomníka ministerstva financií a „... *zistený dôvod kolúznej väzby, resp. záujem na riadnom vyšetrení celej veci bez možnosti nedovoleného zasahovania zo strany obvineného*“. Ústavný súd je toho názoru, že všeobecný a bližšie nekonkretizovaný poukaz na druh a povahu vyšetrovanej trestnej činnosti, sťažovateľom zastávanú funkciu a tvrdenú výšku úplatku nepredstavuje ústavne konformné vysporiadanie sa s otázkou možností nahradenia väzby alternatívnymi prostriedkami. Pokiaľ najvyšší súd odmietol nahradiť väzbu sťažovateľa alternatívnymi prostriedkami, mal uviesť konkrétne dôvody, pre ktoré nie je nahradenie väzby možné nijakým zo zákonom predpokladaných inštitútov. Strohé konštatovanie najvyššieho súdu tak, ako vyplýva z napadnutého uznesenia, nedáva relevantnú odpoveď na otázku, prečo nebolo možné väzbu sťažovateľa nahradiť. Nemožno identifikovať žiaden súvis takéhoto konštatovania s právnym názorom najvyššieho súdu o nemožnosti nahradenia väzby alternatívnymi prostriedkami.

41. Z prezentovaných dôvodov je napadnuté uznesenie aj v časti týkajúcej sa nenahradenia väzby sťažovateľa ústavne neakceptovateľné. Ústavný súd podotýka, že aj v tomto smere ním došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa garantovaného v čl. 17 ústavy.

42. Ústavný súd sumarizuje, že vzhľadom na absenciu presvedčivých úvah najvyššieho súdu týkajúcich sa existencie dôvodu väzby a nemožnosti nahradenia väzby alternatívnym opatrením, ako aj s ohľadom na to, že najvyšší súd dospel k odchylnému záveru ako špecializovaný trestný súd, hoci na tento úsudok chýbajú presvedčivé úvahy, je napadnuté uznesenie v predmetných častiach ústavne neudržateľné. Ústavná neudržateľnosť spočíva v tom, že napadnuté uznesenie je v už prezentovaných intenciách odôvodnené buď nedostatočne, alebo nekonzistentným spôsobom (protirečivo). Z týchto dôvodov boli napadnutým uznesením porušené základné práva sťažovateľa normatívne objektivizované v čl. 17 ústavy a čl. 5 ods. 1 písm. c) dohovoru. Ústavný súd preto podľa čl. 127 ods. 2 prvej vety ústavy vyslovil porušenie základných práv sťažovateľa napadnutým uznesením a toto uznesenie zrušil.

43. Vzhľadom na skutočnosť, že sťažovateľ bol medzičasom prepustený z väzby na slobodu, ústavný súd nepostupoval podľa § 133 ods. 3 písm. c) zákona o ústavnom súde a neprikázal najvyššiemu súdu rozhodnúť o bezodkladnom prepustení sťažovateľa z väzby na slobodu. Taktiež nebolo potrebné vrátiť vec podľa § 133 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde najvyššiemu súdu po zrušení jeho napadnutého uznesenia na ďalšie konanie, keďže uznesenie špecializovaného trestného súdu nepredstavovalo základ pre obmedzenie osobnej slobody sťažovateľa. Ním bolo výlučne napadnuté uznesenie najvyššieho súdu, ktorého zrušenie tak pre dovŕšenie nápravy neústavného zásahu do práv sťažovateľa postačuje.

V.
Trovy konania

44. Zistené porušenie základných práv sťažovateľa odôvodňuje, aby mu najvyšší súd podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde úplne nahradil trovy konania, ktoré mu vznikli zastúpením advokátom. Výška náhrady 460,90 eur bola určená podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby je jedna šestina priemernej mzdy za predchádzajúci polrok (§ 1 ods. 3 v spojení s § 11 ods. 3 vyhlášky) vo výške 181,17 eur za jeden úkon právnej služby. Sťažovateľ má nárok na náhradu za 2 úkony právnej služby v roku 2021 (prevzatie a príprava zastupovania, podanie ústavnej sťažnosti), čo úhrnom predstavuje 362,34 eur. K tejto sume je potrebné podľa § 18 ods. 3 vyhlášky paušálnu náhradu výdavkov vo výške jednej stotiny výpočtového základu (10,87 eur) za každý úkon právnej služby, teda spolu vo výške 21,74 eur. Keďže právny zástupca sťažovateľa je platiteľom dane z pridanej hodnoty, je podľa § 18 ods. 3 vyhlášky potrebné pripočítať k odmene daň z pridanej hodnoty vo výške 76,82 eur. Ústavný súd nepriznal sťažovateľovi odmenu za vyjadrenie z 23. novembra 2021, keďže v ňom sa sťažovateľ v krátkosti len pridržal podanej ústavnej sťažnosti a tam prezentovaných sťažnostných argumentačných línií.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 21. decembra 2021

Robert Šorl
predseda senátu